

Tandjes en randjes

Enige tijd geleden kwam me dit Franse postzegeltje (uit een postzegelboekje van 2006) onder ogen.

Vrij vertaald staat er deze tekst op: "Oh! Postzegels hebben meer tanden". Daardoor realiseerde ik mij dat er de laatste jaren nogal wat verschillende tandingen of moderniteiten het licht hebben gezien. En daar moeten we het maar eens over hebben.

Geschiedenis

Vanaf 1854 verschenen de eerste tandingen in Engeland en omstreeks 1870 was deze vorm van perforeren wereldwijd een feit. Perforeren was nodig omdat het uitknippen van de zegels uit grote vellen te veel tijd van de postbeambten in beslag nam.

De uitvinder van de perforatie was Henry Archer. Deze man had als directeur van de Festiniog Railway in Wales veel met de posterijen te maken en zag dus het belang van perforaties in. Op een Engelse enveloppe uit 1897 werd aan Archer en zijn uitvinding aandacht besteed.

Er deden zich in de loop van de tijd nog wel enkel bijzondere gevallen voor waardoor geen tanding werd toegepast. Bijvoor-

beeld als gevolg van tijdgebrek na de stichting van Tsjechoslowakije of het ontbreken van machines na de tweede Wereldoorlog in bijvoorbeeld Oostenrijk.

Voor klassieke verzamelaars is de tanding van de postzegels van groot belang. Door zorgvuldige bestudering zijn er van bepaalde postzegels diverse varianten omdat die van verschillende tandingen zijn voorzien.

De verschillen kunnen betrekking hebben op maat of de soort tanding. De maat van de tandingen wordt aangegeven door het aantal tanden per 2 centimeter. Dat kan variëren tussen de 6,5 en 16,5.

Wat de soorten betreft, daarvan worden de volgende onderscheiden: Lijntanding, kamtanding, raamtanding en kruistanding. Een bijzondere vorm is de roltanding; hierbij zijn enkele pennen uit de machine verwijderd waardoor de tanding onderbroken wordt.

Het voert te ver om in dit artikel het onderscheid tussen deze technieken te bespreken. Het gaat nu om de moderniteiten.

Strijd tegen vervalsing

De laatste jaren doen zich met betrekking tot de tanding van postzegels twee ontwikkelingen voor. Zo wordt de tanding tegenwoordig in het kader van de strijd tegen vervalsingen van een bijzondere vorm voorzien.

Mij bekende voorbeelden hiervan zijn de volgende: Een ellipsvormige perforatie die tussen de gewone verticale tanding wordt aangebracht.

Nederland kent twee Beatrixzegels met deze tanding. Van Engeland is mij er een vijftal van bekend. Van China is mij één postzegel bekend met een ellips in de tanding.

Kroatië gaf in 2005 een zegel uit met in de verticale tanding een wybertje. De Republiek Guinee gaf in 2008 een

velletje uit waarvan de raamtanding aan de onderzijde is voorzien van een wybertje.

De mooiste of meest bijzondere vorm van de "veiligheids" perforatie vind je terug bij Portugal.

Sinds 2007 past dit land in de horizontale of verticale tanding een perforatie toe in de vorm van een Grieks kruis. Afgebeeld zijn postzegels uit twee series uit 2007 en 2008.

Vermoedelijk zijn er nog meer van dit soort bijzondere tandingen. Mocht jij die kennen, laat

het mij dan weten, mijn (e-mail) adres vind je voor in dit blad.

Zelfklevende postzegels

De andere ontwikkeling is het verdwijnen van de "klassieke" tanding als gevolg van het gebruik van zelfklevende postzegels. Maar hiervoor komen wel bijzondere randen voor in de plaats.

Door slitten (dit is het halfdiepstansen) of stansen wordt de zelfklevende toplaag van een vel postzegels tot halverwege de rugdrager doorsneden. Men zou hier dus kunnen spreken van slitranden of stansranden. Hoewel dit procedé totaal afwijkt van perforeren "spreekt" de NVPH-catalogus bij dit soort postzegels over "gestante tanding".

Van enig onderscheid met betrekking tot de vorm van de rand is in de catalogus geen sprake. Toch kan deze tanding zeer divers zijn. Zaagvormig, slang-

vormig, recht of een combinatie daarvan. Ook kan hij bedrieglijk veel op echte tanding lijken. Voorbeelden van uiteenlopende vormen zijn er te over.

De bijzondere vormen van de zelfklevende zegels zijn eindeloos. Wat dat betreft is Canada toch wel de kampioen der fantas-

ten. De variatie is hier zo groot dat ik me bij het zoeken naar voorbeelden tot dit land kon beperken en dan was er nog volop keus. Dat land heeft waarlijk de meest uiteenlopende vormen bedacht.

Automaatstroken

Ook automaatstroken vertonen verschillende randen. Deze zijn minder spectaculair. Ik volsta met twee voorbeelden, uit Oostenrijk en Spanje.

Moderne "perfin"

Hoewel de originele perfin (firmaperforaties) in technisch opzicht wel iets gemeen hebben met de klassieke tandingen horen die eigenlijk niet in dit verhaal thuis. Toch kan ik het niet nalaten om een voorbeeld van zo'n moderne perforatie te to-

nen. Ook weer van Canada. In deze zegel ontbreekt, in tegenstelling tot de Nederlandse rouwzegel waarbij dat alleen optisch is, echt een puzzelstukje.

Thematische verzameling

Het blijkt dus dat er een grote variatie bestaat in de tandingen en randen van de hedendaagse postzegels. Met deze tandjes en randjes is prima een thematische verzameling op te bouwen. Een van de zaken die daarbij dan ook aan de orde zou moeten komen is de vraag bij welk bedrijf deze "afwijkingen" geproduceerd worden.

- Jan Vogel

